

Erkölcsei kár. Az erkölcsi, illetve a nem vagyoni kár kérdése a gyakorlatban, az újabb törvényhozásban és a jogtudományban igen gyakran vetődik fel, egyike azoknak az újabb jogi fogalmaknak, melyek a jognak a személyiség hatályosabb védelme terén tett haladásával kapcsolatosak és melyek még kellő módon tisztázva nincsenek. Alábbiakban négy újabb kúriai ítéletet közlünk és annak alapján megkíséreljük az erkölcsi kárnak a magyar joggyakorlatban kialakult fogalmát megállapítani.

I. A Kúria P. VI. 8478/1928. számú 1930 június 24-én kelt ítélete egy testi sértésen alapuló kártérítési perben, az erkölcsi kár iránti igényt elutasítja, mert „a sérülés teljesen meggyógyult s annak a felperes személyiségére nézve semmiféle kihatása nem maradt, úgyhogy a nem vagyoni kármegállapítást a méltányosság nem kívánja meg.“

II. A Kúria P. III. 4395/1925. számú 1930 május 21-én kelt ítéletében, egy magánjogi csábítás miatti kártérítési perben, nem vagyoni kárt ítél meg és az állandó gyakorlatnak megfelelőleg az erkölcsi kárt abban látja, hogy „alperes jogellenes cselekményével a felperesnek nemcsak női becsületét és erkölcsi épségét sértette meg, hanem a felperes férjhezmenésének esélyeit is megnehezítette“.

III. Hogy a Kúria a magánjogi csábítás miatt megítélt kártérítésnél, a nem vagyoni kárt lényegileg a nő férjhezmenési esélyeinek csökkenésében látja, azt mutatja a Kúriának P. VI. 4490/1928. számú 1930 február hó 21-én kelt ítélete, ahol az erkölcsi kár megtérítése iránti igényt elutasítja a következő indokolással:

„Az anyagi és erkölcsi kár felmerültét a felperes abban jelölte meg, hogy ő (a felperes) az alperes tilos cselekménye folytán rossz hírbe került és hogy ennek folytán csak idegenben és nem viszonyainak megfelelően tudott férjhez menni. Azonban ez tényként megállapítva nincs és a meg nem állapítás szabálytalan volta miatt panasz nincs. Ellenkezően az okszerűség követelményeinek megfelelően helyesen állapította meg a fellebbezési bíróság azt, hogy a felperesnek, mint 15 hold ingatlant bíró, hatgyermekes kisgazda leányának, villamoskalauzzal a szóban levő tilos cselekmény elkövetése után kötött házassága, hátrányosnak nem minősíthető. Azt pedig a felperes édesanyja cáfolta meg, hogy a felperes az eset miatt jobb kérőtől esett el. Nincs arra következtetést engedő semmi adat, hogy az eset meg

nem történte esetében, a felperes kedvezőbb házasságkötésre számíthatott volna és hogy ilyenről erkölcsi értékének az eset következtében való megfogyatkozása miatt esett volna el. Így sem anyagi, sem erkölcsi kár felmerültét nem állapította meg a fellebbezési bíróság.

Erkölcsi kár hiányában azonban tárgytalan annak a vizsgálata, hogy az eset körülményeire tekintettel erkölcsi kár megtérítése méltányosnak mutatkozik-e?”

IV. A Kúria P. VI. 3579, 1928. számú 1930 május 22-én kelt ítélete több szempontból érdekes elvi kijelentéseket tartalmaz. Kimondja igen alapos és szabatos jogi fejtegetés és törvényértelmezés után, hogy a sajtórágalmazás miatti kártérítési kereset polgári úton nemcsak akkor indítható meg, ha nem volt büntető eljárás, hanem akkor is, ha nem vezetett eredményre. Továbbá kifejti — mint a Kúria már egy előbbi döntésében is kimondta —, hogy a fokozatos felelősség elve, a polgári kártérítési perben nem alkalmazható. Azután anyagi kártérítést ítélt meg a cikk szerzőivel szemben, egy kilátásban lévő és a cikkek miatt elmaradó megbízás miatt. A valótlan hír a konkrét esetben az volt, hogy felperest letartóztatták, holott csak bűnvádi eljárás indult ellene, de letartóztatásban nem volt. A kiadókkal és a nyomdavállalatokkal szemben a fokozatos felelősség nem alkalmazhatása miatt a Kúria a keresetet elutasította. Az erkölcsi kártérítési igényt a Kúria nem ítélte meg a következő indokolással:

„Ha elfogadhatónak vétetik is a felperes ellenvetése, hogy ő kommunista érzelmű nem volt és hogy ellenfeleinek büntetlenül maradása nem az ő hibájára vezethető vissza, nem tekinthető okszerűlennnek a fellebbezési bíróság ama megállapítása, amely szerint a felperes előző viselkedése, amelyre az I. r. alperes a N. című lapban utalt, a kommunista hajlamoknak látszatát tünteti fel és másokban azt a hiedelmet kelthette, hogy a felperesnek a kijelentéseiben és a tetteiben megnyilvánuló magatartása valóban az ő meggyőződése is.

Figyelembevève, hogy a felperes nem vagyoni kárát főképp abból származtatja, hogy az ő közgazdasági hozzáértése, amelyet irodalmilag is kifejezésre juttatott, a közlemények folytán az irányadó köröknél igénybe nem vettett, holott erre alapos kilátásai voltak s így közéleti pályája elhanyaglott és remélhető megbecsülésének és érvényesülésének az útja félbeszakadt,

a m. kir. Kúria úgy találta, hogy mindezt a felperes korábbi magatartása is okozta, amelynek hírlapi föllevenítése ilykép nem kizárólagos oka, hogy a felperest az érintett hátrányok érték,

amelyekért ilykép nem vagyoni kár megítélése a bíróság belátása szerint méltányos nem lenne“.

Fenti ítéletek is mutatják, hogy a jogirodalomban nem hiába élénk megvitatás tárgya az erkölcsi kártérítés. Az erkölcsi kár elnevezés nagyon szerencsétlen, mert erkölcsi értékesökkenés csak magának az illető egyénnek magatartása folytán keletkezhet, mert az erkölcs nem függ mások magatartásától, az abszolút valami. De ha a jóhírnevet, az erkölcsi megítélés másokra vonatkoztatott fogalmát is értjük alatta, ez talál valahogy a becsületet, a nemi épséget ért sérelmeknél, de már pl. a testi sértésnél igazán nem lehet erkölcsi kárnak nevezni a nem vagyoni kárt, mert a testi sértés elszenvedése a jóhírnevet nem érinti. A nem vagyoni kár elnevezés pedig pusztá negatívum, mely nem ad felvilágosítást a fogalom tartalmára nézve. A nem vagyoni kár fogalmi kitisztázása nem is lesz a mai alapon lehetséges, mert az eredendő fogalmi hibában szenved. És „eben wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein“.

A nem vagyoni kár a magyar gyakorlatban tulajdonképpen közvetett és nehezen bizonyítható, nem megfogható vagyoni kárt takar. A magánjogi csábításnál a férjhezmenési esély elmaradása, a becsületsértésnél és rágalmazásnál az érvényesülési lehetőség megnehezülése és ugyanez a testi sértés eseténél. Azért utasítja el a III. számú ítélet az igényt, mert a férjhezmenési esély nem rosszabbodott és a IV. számú ítélet, mert a felperes előbbi magatartásával ez érvényesülés megnehezülését a Kúria már úgyis fenforgónak látja és ha még valami hozzá is jön, az már mindegy. Az I. esetben az elutasítás azon alapszik, hogy a sérülés teljesen meggyógyult és így az érvényesülés megnehezülése nem következett be. Már pedig, ha a nem vagyoni kár fogalma alatt tulajdonképpen közvetett és nem perrendszerűleg bizonyítható vagyoni kár rejtőzik, akkor erre a zavaros fogalomra nincs szükség, mert ilyen kár megítélésének a törvény, illetve a gyakorlat úgyis megadja a módját, ha bíróságaink a kártérítés terén nekik adott tágkörű hatalmukkal élnek. A Javaslat 1111. §-a szerint a közvetett vagyoni kár is megtérítendő, az 1709. §. szerint akkor is van tilos cselekmény, ha az érdek közvetve sértetett meg, az 1730. § szerint a közvetve sértett is követheti a kár megtérítését, a Pp. 271. és 372. §-ai pedig

lehetővé teszik a szigorú bizonyítási szabályoktól való eltérést a kár megítélésénél. Sajnos, bíróságaink e széleskörű felhatalmazással nem élnek, pedig a kártérítési felelősség alól való könnyű menekülés a felelősségérzés csökkenését és a könnyelmű gondatlanságot mozdítja elő.

Fentiekkel nem akartam azt mondani, hogy a nem vagyoni kár fogalmát el kell ejteni. Mint már előbbi cikkemben is hangoztattam, az egyetlen megoldás a becsületlen áttérés a fájdalomdíj intézményére, mely magáért az elszenvedett személyi sérelemért, fájdalomért ad a körülményekhez képest szabadon megállapítandó kártérítést. Ennek az intézménynek a hiányában, a nem vagyoni személyi sérelmek, a könnyelmű és durva sértőknek szabad prédájául fognak továbbra is szolgálni és a személyiségi jogok teljesen védtelenül maradnak. Meg kell tanítani az embereket arra, hogy szankció nélkül nem okozhatnak akkor sem embertársainkak jogellenesen fájdalmat, ha cselekményük sem közvetlen, sem közvetett vagyoni következményekkel nem is jár.

Ifj. dr. Szigeti László.

Telekkönyvi gondviselő. A kényszerügyességben a közadós részéről szolgáltatott biztosíték egyik leggyakoribb formája az ingatlanra adott jelzálogjogi bekebelezés. Tekintettel a jelzálogos hitelezők nagy számára, a ke. rendelet 80. §-a értelmében nem jegyzik be a telekkönyvbe az összes hitelezőket, hanem a kényszerügyességben meghatározott tkvi gondviselő javára kebebelezik be a jelzálogjogot és általánosságban jelölik meg, hogy ez a jelzálogjog kiknek a biztosítására szolgál. A leggyakrabban az OHE javára mint tkvi gondviselő javára, szokás keretbiztosítási jelzálogjogot bekebelezni. Maga a bekebelezés semmi komplikációt nem okoz, annál inkább merülnek fel problémák az ilyen jelzálogjog érvényesítése körül. Különösen fejtörést okoz a rendkívül ellentétes bírói gyakorlat. Maga a rendelet csak annyit mond, hogy a tkvi gondviselő eljárhat a hitelezőket jogosító és kötelező hatállyal e jelzálogjogok alapításánál, érvényesítésénél és törlésénél. A bírói gyakorlat egyrésze ebből a rendelkezésből azt az álláspontot szűrte le, hogy csak a tkvi gondviselő jogosult eljárni s az egyes hitelezők nem, illetve ha el is járhat az egyes hitelező, ezt csakis a tkvi gondviselő hozzájárulása mellett teheti meg. Így a győri tábla P. II. 271—1928. sz. végzése szerint a tkvi gondviselő javára szóló zálogjogra az egyes hitelezők a tkvi gondviselő hozzájárulása nélkül külön jogokat nem szerezhetnek és így az egyes